

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра туристичного бізнесу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ
В УКРАЇНІ**

здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
зі спеціальності 242 Туризм
освітньо-професійної програми «Туризмознавство»

ЯРЕМЕНКО ДАР'І ОЛЕКСАНДРІВНИ

Допущено до захисту:
Завідувачка кафедри,
доктор культурології, доцент

БОЖКО
ЛЮБОВ
ДМИТРІВНА

Науковий керівник:
доктор наук з державного
управління, професор

СТЕПАНОВ
ВІКТОР
ЮРІЙОВИЧ

Харків – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОТУРИЗМУ	5
1.1. Визначення сутності та змісту поняття «екологічний туризм»	5
1.2. Принципи організації екотуризму	8
Висновки до РОЗДІЛУ 1	10
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКР.	
2.1. Оцінка екологічних впливів туризму на довкілля	12
2.2. Формування системи показників для планування розвитку екотуризму та технології використання природних ресурсів.....	16
Висновки до РОЗДІЛУ 2	19
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ І СПОСОБІВ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	21
3.1. Заходи щодо обмеження та запобігання негативним впливам туризму на навколишнє природне середовище	21
3.2 Екологічна паспортизація як невід’ємна складова екологізації туризму.....	36
Висновки до РОЗДІЛУ 3	38
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	42
ПЕРЕЛІК СТАЛИХ ВИСЛОВІВ	45

ВСТУП

Актуальність теми. На поточному етапі становлення туризму у світі одним із пріоритетних напрямків сталого розвитку територій став екологічний туризм (ЕТ). Рівень розвитку ЕТ в Україні ще на початковому етапі. Завдяки наявним природним та рекреаційним ресурсам, ЕТ має всі можливості стати одним з основних видів подорожей. Крім того є можливість створити всі умови для поліпшення соціально-економічного становища населення.

ЕТ, як ніхто інший, має великий екологічний освітній та рекреаційний потенціал. Завдання кожної держави – максимально раціонально та ефективно використовувати ЕТ у екологічних цілях. Але для успішного виконання завдань потрібно зрозуміти, що таке ЕТ і як ним керувати. Основою для дослідження ЕТ стали роботи вітчизняних науковців. Серед них різноманітні праці вчених, таких як: О. О. Бейдик, В. І. Вишневський, О.Ю.Дмитрук, Т. Ю. Сорокіна, В. Є. Борейко, В. П. Кекушев, В. В.Храбовченко, Е. Ю. Колбовський й ін.

Базовим статистичним опитуванням користувались звіти Державної служби статистики України, звітні матеріали Міністерства екології та природних ресурсів України.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дискусії про стан розвитку екотуризму в Україні

Для досягнення цієї мети було сформовано такі завдання:

- розглянути поняття «екотуризм»;
- проаналізувати сучасний стан розвитку ЕТ в Україні;
- дослідити правове регулювання екотуризму;
- визначити перспективи розвитку ЕТ.

Об'єктом дослідження є – розвиток туризму в Україні.

Предмет дослідження – екологічний туризм в Україні.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовуються загальнонаукові методи дослідження, а саме: аналіз – для дослідження окремих складових екологічного туризму; синтез – для об'єднання окремих фактів; статистичний метод – для обробки статистичної інформації та для якісної оцінки даних; метод індукції та дедукції – допомагає зробити висновки на основі існуючих фактів; системний підхід – для цілісного дослідження перспектив екологічного туризму відносно зовнішніх факторів впливу.

Отримані наступні результати: на основі аналізу досліджено теоретичні аспекти концепції "екотуризму", виявлено необхідні ресурси на сучасному етапі розвитку ЕТ в країні та визначено основні перспективи.

Практичне значення роботи полягає у можливостях впровадження висвітлених положень світового досвіду екологічного туризму для організації ефективної української практики його розвитку.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота виконана на 49 сторінках, складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, перелік сталих висловів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРОЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОТУРИЗМУ

1.1. Визначення сутності та змісту поняття «екологічний туризм»

На сьогодні існує безліч різних визначень поняття «екотуризм» (ЕТ). Вперше його запропонував мексиканський економіст та еколог Гектор Чебальос Ласкурейн у 1980 році. Зокрема, в світі його називають "архітектор ЕТ". Він виявив, що ЕТ – це поєднання подорожей відносно незмінними природними територіями, з обов'язковим об'єктом вивчення, разом з повагою та турботою про дику природу, живі організми та культуру, разом із сприянням їх охороні [25].

За даними ЮНВТО, ЕТ є одним із провідних видів туризму за популярністю та темпами розвитку у всьому світі. [30].

В Україні ЕТ у організованому вигляді фактично тільки починає розвиватися. Він традиційно проводиться в національних парках і заповідниках. Саме тут зосереджені найвизначніші природні цінності, включення яких приваблює безліч туристів [11].

1995–1996 рр. можна вважати датою народження ЕТ в Україні. Однією з провідних проблем процвітання ЕТ в Україні є те, що досі нема влучного розуміння того, що таке ЕТ та які його принципи. З іншої сторони, Україна накопичила деякі вміння розвитку ЕТ, як позитивні, так і негативні. Кілька тенденцій сприяли появі поняття "екотуризм".

Туризм став одним із найбільших видів економічної діяльності у світі. «Кількість відвідувачів заповідних територій в усьому світі зростає настільки, що потенційна шкода, яку вони можуть завдати природним комплексам, викликає серйозне занепокоєння. У той же час стало зрозуміло, що за умови раціональної організації, туризм може надати фактичну фінансову допомогу

охороні природи та збільшити значення цих природних територій, він повинен зберігатись у первісному вигляді...» [5].

ЕТ поступово починає займати значну нішу у світовій туристичній галузі. На думку експертів Всесвітньої туристичної організації (ВТО), ЕТ продовжуватиме зростати високими темпами.

ЕТ в основному розроблений для захисту та збереження природи, дарує туристам, всю її красу. У цьому полягає його суттєва відмінність від інших видів туризму, які навпаки шкодять головним порядком чином навколишньому середовищу. Уникнути або мінімізувати негативні результати наслідки функціонування туристичної галузі, можна якщо людина буде дбайливо ставитися та раціонально використовувати природні та культурно-історичні пам'ятки.

Що таке ЕТ і як його більш характеризувати? Вид туризму, який складається з подорожей до природи, не порушених людиною. Екотуристи намагаються не мати великого впливу на територію. У той же час існує пасивна екологічна ланка, яка являє собою просту програму вивчення природи та активна, де учасники приймають участь у процесі збереження природних ресурсів.

Екологічні дороги простягаються через національні парки та заповідники, дикі ліси і степи, пустелі. Мандрівники пізнають світ не через антенні телевізійні екрани, а своїми очима; спостерігаючи за тваринами не через зоологічну клітку, а в їх природному середовищі існування.

За нинішніми оцінками експертів з ЕТ, близько 10% загальної туристичної інфраструктури вже зайнято. А за темпами зростання, він давно в два-три рази вищий за своїх “конкурентів”. Це було зумовлено низкою причин.

Можливо, з часом ЕТ перестане існувати як окрема зона туристичної інфраструктури. Однак це станеться, не тому що це перестане цікавити нас або його важливість втратить свою силу, а через те, що всі ми будемо замислюватися про те, яку шкоду завдаємо природі через нашу

нераціональну діяльність, включаючи туризм. А інші види туризму з часом можна впевнено класифікувати як екологічно чисті. Нерозумно розставляти пріоритети на економічні вигоди. Спочатку нам слід подумати про збереження власного середовища.

Існує кілька визначень ЕТ, а саме:

– ЕТ – це подорож відносно невикривленими або незабрудненими районами, насолода дикими рослинами та тваринами;

– ЕТ – «природний туризм, що включає вивчення культурного та природного середовища та підтримує та покращує ситуації у цьому середовищі» [23, 24].

Основні характеристики ЕТ:

– будь-яка поїздка, під час якої турист досліджують довкілля;

– доходи ЕТ спрямовані на фінансову підтримку охорони довкілля; особистість екотуриста бере участь у акціях, що дозволяють зберегти або відновити природні ресурси;

«Це наступні форми ЕТ — активний ЕТ (піші прогулянки, їзда на велосипеді, водний спорт, катання на конях, риболовля), поїздки по дикій природі, щоб побачити диких тварин та рослин...» [26].

В даний час існує 4 основних типи ЕТ:

1. Науковий туризм - відносно нове поняття, хоча воно має давню історію. Науковий туризм сягає глибокої давнини. Новиною є те, що сьогодні на наших очах науковий туризм перестає бути екзотичним і стає предметом нормального ринкового обігу. Як поняття науковий туризм включає екологічний, етнокультурний, підводний та багато інших видів, але головна особливість - активна участь туристів у турі, а не тільки просто отримання цікавої інформації та відображення об'єктів, що характерно для пізнавального туризму.

2. Екскурсії для вивчення історії природи. Поїздки, пов'язані з вивченням довкілля, місцевої культури. Найчастіше подорожі такого роду організовуються в природних заповідниках або національних парках.

3. Пригодницький туризм. Він поєднує в собі всі види подорожей, які близькі до відпочинку на природі. Мета цього свята – отримати нові враження, відчуття, адреналін. Це: альпінізм, скелелазіння, спелеотуризм, гірський та піший туризм, водний, кінний туризм, а також парапланеризм та дайвінг, які мають найвищий дохід у сфері ЕТ.

4. Подорож до природних заповідників. Більша частина збереженої дикої природи зараз знаходиться в природних заповідниках, де вона найбільш захищена. Подорожуйте в недоторкані куточки природи, щоб дослідити та спостерігати за дикою природою.

1.2. Принципи організації екотуризму

Кожна система - виробнича, освітня, освітня тощо, включаючи екотуризм, як правило, базується на певних фундаментальних принципах - принципах, що відображають її найважливіші риси. Принцип, як правило, розуміється як фундаментальна відправна точка, що впливає зі стабільних тенденцій, існуючих закономірностей та розвитку певної системи. Ці тенденції та закономірності об'єктивні, тому їх порушення або неповага спричиняють руйнування цієї системи.

ЕТ заохочує розвиток обізнаності громадськості про навколишнє середовище, збереження природи в первісному вигляді та зменшення негативного впливу людини на довкілля. Принципи ЕТ можна класифікувати з якихось причин лише умовно. Вчені виділяють такі принципи ЕТ:

1. Подорож на природі, і основний зміст таких поїздок - знайомство з дикою природою, а також місцевими звичаями та культурою.
2. Мінімізація негативних наслідків екологічного та соціокультурного характеру, збереження соціальної стабільності навколишнього середовища.
3. Сприяти охороні природи та місцевого соціокультурного середовища.
4. Екологічне виховання.

5. Участь місцевих жителів та їх доходи від туризму, що створює для них економічні стимули для охорони природи.

6. Економічна ефективність та внесок у сталий розвиток відвіданих регіонів.

Основна ідея ЕТ – це, по-перше, турбота про природне середовище, яке використовується для туризму.

Конкретні наукові положення визначаються характеристиками деякої наукової галузі, науки. Зазвичай ці принципи складають методологічну основу конкретного дослідження.

Основними конкретними науковими принципами ЕТ являються:

– екологічний: формулювання та координація основних зв'язків у системі ЕТ. Основою цієї системи, являється природне середовище (ландшафти);

– геоекологічні (будівельно-географічні): засновані на природоорієнтованому практичному використанні, захисті та відновленні природних ресурсів;

– екостабілізація: запобігання та мінімізація екологічної шкоди, яка не порушує екологічну стабільність довкілля;

– інтелектуальна та освітня: орієнтація на масове екологічне виховання та учення;

– соціально-етичні: орієнтованні на створення екокультури та екоетики спілкування з природним середовищем;

– етноекологічні: повага інтересів місцевих жителів, повага етнічного середовища, захист та відновлення етнокультурних традицій (обряди, свята, пісні, ігри, розваги тощо), традиційні системи природокористування (етноприродний менеджмент) та охорона природи;

– економічний розвиток: орієнтація на ефективний сталий розвиток регіонів, де він відбувається, інвестиції в охорону та відтворення природного середовища [20, 5].

Основна ідея ЕТ – це, по-перше, турбота про природне середовище, яке використовується. Насправді саме використання природи у поєднанні з вихованням любові до неї, повідомлення про її захист та формування є головною відмінною рисою ЕТ, що реалізується в її завданнях та функціях. Основними завданнями екологічного туризму є:

- постійно, систематично і цілеспрямовано вислуховувати критерій екологічної рівноваги;
- гармонізувати взаємозв'язок природи, суспільства та економіки;
- направляти туристичну організацію з питань збереження, створення та збільшення споживчої вартості природного середовища для розподілу частин доходів від туризму відповідно до рішення, пов'язаного з цією проблемою;
- підпорядковувати короткотермінові інтереси для отримання вигоди від туризму довготривалим інтересам у галузі охорони природи для майбутніх поколінь, сприяти рекреаційним та туристичним ресурсам, а також подальшому соціально-економічному розвитку місцевих громад на основі ЕТ [3].

Висновки до РОЗДІЛУ 1

ЕТ – це поїздка по місцях з відносно недоторканою природою, щоб отримати уявлення про природні та культурно-етнографічні характеристики району, що не порушує цілісність екосистем та створює економічні умови, коли збереження природи вигідне місцевому населенню .

ЕТ має ряд ознак, які в сукупності відрізняють його від масового туризму: подорожі природними зонами здійснюються порівняно невеликими групами. Мотивацією туристів є потреба у спілкуванні з природою, бажання отримати від неї естетичне та моральне задоволення, побачити унікальні пейзажі.

Також особливістю ЕТ є екологічна свідомість мандрівників. Туристи готові на деякий час забути про переваги цивілізації, навіть можна тимчасово відмовитись від певних звичок, щоб підтримувати навколишнє середовище в належному стані. Крім того, ЕТ передбачає певну екологічну освіту в поєднанні з глибоким знанням пам'яток природи, архітектури, культурних особливостей місцевого населення [7].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка екологічних впливів туризму на довкілля

Однією з найбільших радостей подорожей є відчуття неповторної краси природного середовища у всьому світі. На жаль, коли ті тендітні райони починають отримувати велику кількість трафіку від туристів, це може негативно вплинути на їх екосистеми. Екотуризм розроблений для створення екологічно відповідального способу відвідування природних територій. В екотурах відвідувачі можуть відчути та дізнатись про середовище, що перебуває під загрозою, одночасно сприяючи їх збереженню. Однак цей сектор подорожей має як плюси, так і мінуси.

Позитивні наслідки. Основна ідея екотуризму полягає в тому, щоб проінформувати туристів про природоохоронні заходи та наукові розробки в тендітних природних зонах, а також запропонувати мандрівникам можливість ознайомитися з цими районами на власні очі. В ідеалі зусилля працюють як для мандрівників, так і для середовища, яке вони відвідують. Екотуристи отримують знання про екосистеми, біологію та геологію конкретних природних територій, що в свою чергу свідчить про їхні зусилля щодо збереження. Частина грошей, що спрямовуються на екотуризм, також спрямовується на заходи з охорони природи, такі як заселення зникаючих видів та лісовідновлення [8].

Багато найкрасивіших природних пам'яток світу існують також у збіднених країнах, таких як Еквадор, Непал та Мадагаскар. Зусилля з екотуризму в цих країнах допомагають забезпечити там економічне зростання - навіть більше, ніж типовий туризм. Там, де регулярні туристичні

зусилля повертають місцевим громадам близько 20 відсотків доходу, майже весь дохід, отриманий від програм екотуризму, повертається в ці громади.

Негативні наслідки. Туризм неминуче веде до розвитку - навіть у зусиллях екотуризму. Коли природні зони стають популярними в туристичній галузі, вони зазвичай стають майданчиками для готелів, розкопок та інших видів туристичної індустрії. Ці заходи іноді витісняють групи корінних жителів з їх батьківщин, що не тільки шкодить цілісності цих місцевих громад, але і заважає їм членам отримувати економічні вигоди від зростаючої туристичної галузі [5].

Окрім потенційного впливу екотуризму на місцевих жителів, галузь може також постраждати від навколишньої дикої природи. Іронічно, враховуючи, що екотуризм має на меті навчати екотуристів та сприяти збереженню природних середовищ існування, але для деяких видів збільшена присутність людей за замовчуванням може негативно вплинути на їх природну поведінку. Посилений рух пішоходів може також вплинути на якість ґрунту та життя рослин у цілому, завдаючи шкоди загальній екосистемі району.

Нарешті, не всі туристичні організації, які продають себе як програми екотуризму, насправді є екологічно чистими. Ці організації знають, що екотуризм зростає в популярності, і можуть скористатися цим фактом, продемонструвавши екотуризм, коли насправді вони ігнорують екологічну практику. З цієї причини важливо, щоб потенційні екотуристи виконали домашнє завдання перед тим, як дати організації свою справу [11].

Рух за екологічний туризм продовжує впливати там, де люди вирішили провести свої канікули.

Екотуризм слугує сприянню підвищенню екологічної свідомості, стійких спільнот, культурного досвіду та збереженню та збереженню навколишнього середовища.

Однак природна природа туризму вимагає розвитку подій, які не завжди приносять користь навколишньому середовищу. Тим не менше, тим,

хто планує стійкі канікули, важливо мати на увазі екологічні туристичні міркування.

Переваги екологічного туризму. З екотуризмом з'являється цікавість - як щодо довкілля, так і досвіду. Замість того, щоб їхати до таких популярних туристичних напрямків, як Китай, Італія, Іспанія та Німеччина, відпочиваючі розширюють свої пошуки та напрямки.

Більше напрямків означає більше можливостей для працевлаштування у корінних верств населення громад та країн з низьким рівнем доходу. Місцеві жителі виступають в ролі екскурсоводів, експертів, демонстрантів, торговців та господарів відвідуючих туристів. Збільшення трафіку означає більше грошей, що прямують назад у громаду разом із вищим рівнем життя [8].

Інтенсивність впливу туризму на навколишнє середовище багато в чому залежить від масштабів туристичної діяльності. Звичайно, окремих турист мало впливає на навколишнє середовище, але екологічні проблеми виникають, коли кількість туристів збільшується або коли змінюється використання ресурсів територій.

Пропаганда громад та туризм дозволяють людям з усього світу потрапити до збіднілої громади та відновити її, надаючи послуги та меценатство. В одному випадку відпустка може означати волонтерство, будівництво або служіння в бідній громаді. Іншим наслідком може стати заглиблений досвід життя корінних народів, який підтримує їх культуру та довкілля [9].

Екотуризм також забезпечує культурну грамотність. Завдяки включенню місцевого культурного житла, харчування, історії та діяльності, громади можуть покращити свій добробут, а також навчити ширше населення.

Плюс, відмова від типових туристичних напрямків означає, що певний тиск знімається з екосистем. Гроші, які призводять до економії та зменшення

тиску навколишнього середовища, повертаються назад на зусилля щодо збереження та збереження.

Негативні події. Зі збільшенням туризму виникає посилений тиск на розвиток територій та надання їм більш інклюзивного та курортного типу. Будуючи більше житлових приміщень, підприємств та зручностей у цих громадах та місцях призначення, завдає шкоди та руйнує місця проживання. Пошкоджуючи місцеве середовище, ви збільшуєте тиск на місцеві види [13].

Посилення конкуренції за ресурси між вторгненням туристичної діяльності та корінним населенням - як місцевим, так і диким - означає, що дика природа та певні способи життя зникають. Замість них ці культури та середовища набувають однакових рис та характеристик із попередніми популярними сайтами.

Культури корінних народів спотворюються до споживчої культури, щоб не відпускати туристів, що призводить до експлуатації ресурсів та дикої природи, що в даний час руйнує такі напрямки, як Багами та Філіппіни.

Не всі екологічні туристичні напрямки є такими, якими вони видаються. Деякі екотуристи бронюють відпустки, думаючи, що вони матимуть справжній, стійкий досвід, коли це не так [17].

Навіть їзда на велосипеді та піші прогулянки поблизу дому можуть мати руйнівні наслідки дикої природи. Хоча відпустка повинна бути приємним і незабутнім досвідом, навколишнє середовище не слід використовувати для зоряного фотоальбому.

На щастя, випадків безвідповідальних екскурсій, таких як нерозважливий гірський велосипед та огороження дикої природи для демонстрації та полювання, стало менше [15].

Вплив на відпустку. Екотуризм закликає відпочиваючих переосмислити, що означає брати відпустку - не тільки куди ви їдете та як ви туди добираєтесь, але й те, що ви робите, перебуваючи там.

Ця стратегія впливає на те, як люди вибирають, де зупинитися. Позаяк такі сайти, як Airbnb, стають все більш популярними з п'ятьма мільйонами

списків у всьому світі, багато людей обирають більш рентабельний, справжній досвід для своїх канікул. (Airbnb сама зазнала критики через вплив на місцеві громади та економіку).

Також збільшився попит на енергоефективні готелі та курорти, які приносять користь місцевій культурі, а також навколишньому середовищу. Їжа - це те, про що також повинен подумати кожен. Спробувати місцеві страви та делікатеси - це частина кожної відпустки, і ви підтримуєте місцевих фермерів, коли купуєте у місцевих продавців [16].

Занурившись у будинки та спосіб життя культур, що вас оточують, ви зможете більше оцінювати їх та навколишнє середовище. Це також робить вас більш цікавим щодо того, що ще є там. З місцевими гідами ви зрозумієте, скільки доступних видів діяльності неможливо знайти на курорті.

Екотуризм також часто знаходиться поруч із будинком. Дослідження, проведене у 160 країнах, показало, що на туризм припадає вісім відсотків світових викидів вуглецю і щороку збільшується. Якщо вас турбують наслідки вашої подорожі, подумайте про відпустку з низьким рівнем вуглецю, що означає відмову від стандартних подорожей та поїздок на користь такої, яка знаходиться ближче до вашого власного заднього двору. Замість того, щоб зупинитися в готелі, це може означати кемпінг, скелелазіння, піші прогулянки, туризм або їзду на велосипеді.

2.2. Формування системи показників для планування розвитку екотуризму та технології використання природних ресурсів

Аналіз формування та розвитку ЕТ в Україні дозволив нам визначити проблеми, які можуть виникати при впровадженні практики ЕТ.

Із найважливіших показників розвитку ЕТ природно-ресурсних технологій можна виділити пропускну здатність екологічної системи. Пропускна здатність – загальний показник, від якого залежить параметри 4-х основних елементів: екологічне середовище; просторовий розподіл

рекреаційних ресурсів; психологічний комфорт; економічна спроможності ландшафту.

З точки зору регіональної адміністрації, поява та розвиток ЄТ спричиняє наступне: а) збільшення кількості робочих місць; б) збільшилося платників податків та податкової бази; в) також з'явився зручний інструмент взаємодії з бізнесом; г) підвищення привабливості регіону для інвесторів; д) підвищення політичного, економічного та соціального значення регіону.

Потужність екосистеми є важливим показником розвитку технологій використання природних ресурсів. Продуктивність – загальний показник, від нього залежить 4 основних елементів: екологічного середовища; просторовий розподіл рекреаційних ресурсів; психологічний комфорт; економічна життєздатність країни (рис. 1.1).

Проблеми, що виникають на шляху впровадження практики екологічного туризму	
На державному рівні	
1.	Недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази особливо - податкової політики, візової системи, правил землекористування
2.	Відсутність стратегії та конкретних планів розвитку екотуризму на базі ООПТ і СТ
3.	Відсутність розмежування повноважень органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері ТРК
4.	Низька ефективність функціонування наявних об'єктів курортно-рекреаційного комплексу
На регіональному рівні	
5.	Відсутність або низька комфортність інфраструктури
6.	Обмежений набір послуг туристично-рекреаційних послуг
7.	Неефективна система управління розвитком ТРК
8.	Пасивність маркетингової та інформаційно-рекламної діяльності
9.	Зношеність основних засобів ТРК
10.	Поступове виснаження лікувальних і природно-кліматичних ресурсів
11.	Відсутність докладної інформації про райони проведення турів та еколого-пізнавальних програм у наших ООПТ і СТ
12.	Низька кваліфікація кадрів, внаслідок відсутності ступеневої системи освіти у сфері ТРК
13.	Відсутність механізмів визначення допустимих рекреаційних навантажень і моніторингу екологічних наслідків туризму
14.	Відсутність спеціалізованої інформації, наприклад, списків видів рослин і тварин з коментарями, переліків рідкісних і зникаючих видів та ін.
15.	Відсутні спеціалізовані структури, здатні організувати і координувати процес розвитку екотуризму на регіональному рівні

Рис. 1.1. Проблеми, що виникають на шляху впровадження практики екологічного туризму [11]

Отже, організаційний та економічний механізм необхідний для управління розвитку ЕТ на регіональному рівні, який слід розуміти як групу системних елементів, що визначають алгоритм прямого та непрямого впливу на експлуатацію та розвиток об'єкта та забезпечують співпрацю між учасниками ТРК для реалізації ресурсного потенціалу економіки регіону.

Управління розвитком ЕТ в певній області слід пояснювати як довгострокове завдання, яке може вирішити лише фахівець.

«Основне завдання організаційно-економічного механізму – це забезпечення організаційної єдності суб'єктів господарювання регіону для підвищення ефективності, створення необхідних умов для трансформації економічних відносин, успішного вирішення проблем сталого економічного та соціального розвитку регіону...» [11].

Організаційно-економічний механізм має бути направлений насамперед на захист довкілля та створення економічного механізму, ідентичного тому, який застосовується в управлінні регіональними економіками, шляхом загальних підходів стимулювання зеленого виробництва та зменшення людського впливу на довкілля.

Цей план повинен забезпечити розвиток ЕТ у напрямку, що сприятиме тому, щоб:

- а) природні комплекси не постраждали;
- б) створювались механізми збільшення зайнятості місцевих жителів;
- в) була можливість збільшити доходи як екологічних структур, так і місцевих населених пунктів;
- г) розвивалась мережа екологічної освіти.

За допомогою запропонованої стратегії сільські райони можуть мінімізувати "витрати" на ЕТ та максимізувати їх переваги [15].

Основою управління розвитком ЕТ є метод цільової програми, який базується на раціональному розподілі повноважень між рівнем окремих регіонів ЕТ та регіональним рівнем.

Система програмування діяльності, на наш погляд, повинна включати:

- організація та управління діяльністю ЕТ;
- стимулювання процвітання матеріальної бази ЕТ;
- зайнятість розробкою ІТ;
- регуляторна сфера;
- компетентність забезпечення туризму;
- рекламно-інформаційна підтримка просування вітчизняного екотуристичного товару на ринках, зовнішніх та внутрішніх;
- процвітання малого бізнесу, що пов'язаний з ЕТ.

Порівняно новим напрямком для України є забезпечення участі місцевої громади у розробці ЕТ, який є невід'ємною частиною сучасних міжнародних програм та проектів. Важливість цього району обумовлена тим, що ЕТ може забезпечити місцевим мешканцям економічні ресурси для збереження унікальних природних комплексів регіону.

В результаті впровадження придуманих нами стратегій, створення районної еколого-освітньої мережі та туристичних центрів з координацією їх роботи в єдиному центрі екологічного туризму сприятиме значному збільшенню туристичного потоку, залученню значної кількості місцевих жителів до екотуристичної діяльності, збільшенню фінансової підтримки місцевих спонсорів.

Висновки до РОЗДІЛУ 2

У сільській місцевості не проводиться практичної роботи з організації ЕТ та туристичної діяльності відповідно до програми чи концепції. Відсутня координація дій агентів у області ЕТ. Як результат, природний та туристичний потенціал України є дуже обмеженим. При цьому країна значно перевищують можливості туристичної галузі економічно розвинених країн.

Організаційно-економічний механізм управління розвитком ЕТ базується на довгострокових цілях – перетворенні регіону з найбільшим

потенціалом природних ресурсів для розвитку ЕТ у динамічний розвиток. Це забезпечується належним споживанням рекреаційних ресурсів.

Швидкі темпи зростання економіки повинні бути засобом для досягнення важливих екологічних цілей. Усе це необхідно для успішного вирішення нагальних проблем структурно-технологічної модернізації рекреаційної економіки, реалізації інших конкурентних переваг курортів, туристичних областей на міжнародній арені [13].

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ І СПОСОБІВ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Заходи щодо обмеження та запобігання негативним впливам туризму на навколишнє природне середовище

Концепція розвитку ЕТ повинна стати лідером на шляху всебічного озеленення всієї туристичної галузі. ЕТ допоможе покращити екологічний стан довкілля в процесі організації туристичної діяльності, відновлення пошкоджених екосистем, збереження флори та фауни, а також важливих екологічних та освітніх заходів.

Що стосується об'єктів екологічного туризму, то це можуть бути не тільки ландшафтні парки та заповідні території, а й деякі інші природні об'єкти. Для ЕТ головне питання полягає не в цілях туризму, а в тому, які функції виконує туристична діяльність під час туристичної поїздки (представлені в таблиці 1.1)

Таблиця 3.1

	Фунція	Мета
1.	природно-пізнавальна	вивчення краси та особливостей певного ландшафту, його географічних, геологічних, біологічних цінностей
2	охорона природи	знання форм та заходів природоохоронної діяльності в межах мети та шляхів її вдосконалення, визначення екологічної спроможності території
3.	еколого-освітня	підвищення рівня екологічної культури та обізнаності та туристів та місцевих жителів із використанням лекцій, семінарів, фотовиставок, екологічних тематичних

		фільмів тощо
4.	рекреаційні та оздоровчі	покращують здоров'я туристів за рахунок здорового активного способу життя, позитивних емоцій спілкування, благодійних акцій та отримання цінних знань та інформації
5.	соціально-економічний	здійснення соціально-екологічного моніторингу з метою виявлення причин екологічних проблем регіону, опитування населення, допомога в розробці програм та планів покращення екологічних та соціально-економічних умов регіон

Джерело [16]

ЕТ в Україні може включати будь-які види пішохідного туризму, верхової їзди, їзди на велосипеді, гірського, сільського, печерного, лісного, водного туризму, зоологічні, орнітологічні, ботанічні, палеонтологічні та інші екскурсії; комплекс еколого-етнографічних екскурсій. Він може мати наступні форми:

- пасивні, коли туристична група отримує лише інформацію освіту;
- пасивна благодійність, при якій туристи отримують, освіту та надають певну допомогу для врегулювання проблем мети туру;
- активний, коли туристи безпосередньо беруть участь у природоохоронній діяльності як допоміжна сила;
- активна наука, в якій туристи безпосередньо беруть участь в екологічних дослідженнях як дослідники;
- активна криза (екстремальна), при якій туристи беруть безпосередню участь в екологічних рятувальних операціях.

На основі ряду аналітичних досліджень ми визначили основні шляхи ЕТ в Україні, які допомагають зменшити існуючий та, можливо, антропогенний тиск на природні комплекси та об'єкти, збереження

історичних, культурних, архітектурних об'єктів, а також реалізуємо рекомендації правила щодо розвитку екологічно-орієнтованого туризму.

Для цього розроблена класифікаційна схема сучасної туристичної діяльності, яка відображає відповідно до ЕТ і заснована на поділі існуючих видів на «екологічно небезпечні», «приватно екологічно безпечні» та «екологічно безпечні» (рис. 3.2).

На основі наведеної схеми можна чітко визначити вплив кожного виду туризму на протяжність та дати відповіді на їх вилучення, екологізацію та екологічно стійке використання довкілля природи. Цю схему можна використовувати на основі розробки регіональних програм розвитку екологічно орієнтованого туризму в рамках межах української поліції, переважно екологічного, сільського та зеленого.

Схема класифікації видів туризму дає чітке уявлення про те, що більшість із них належать до категорії «екологічно небезпечних», які спричиняють у своїй причині незворотні зміни в природних екосистемах (рис.3.3).

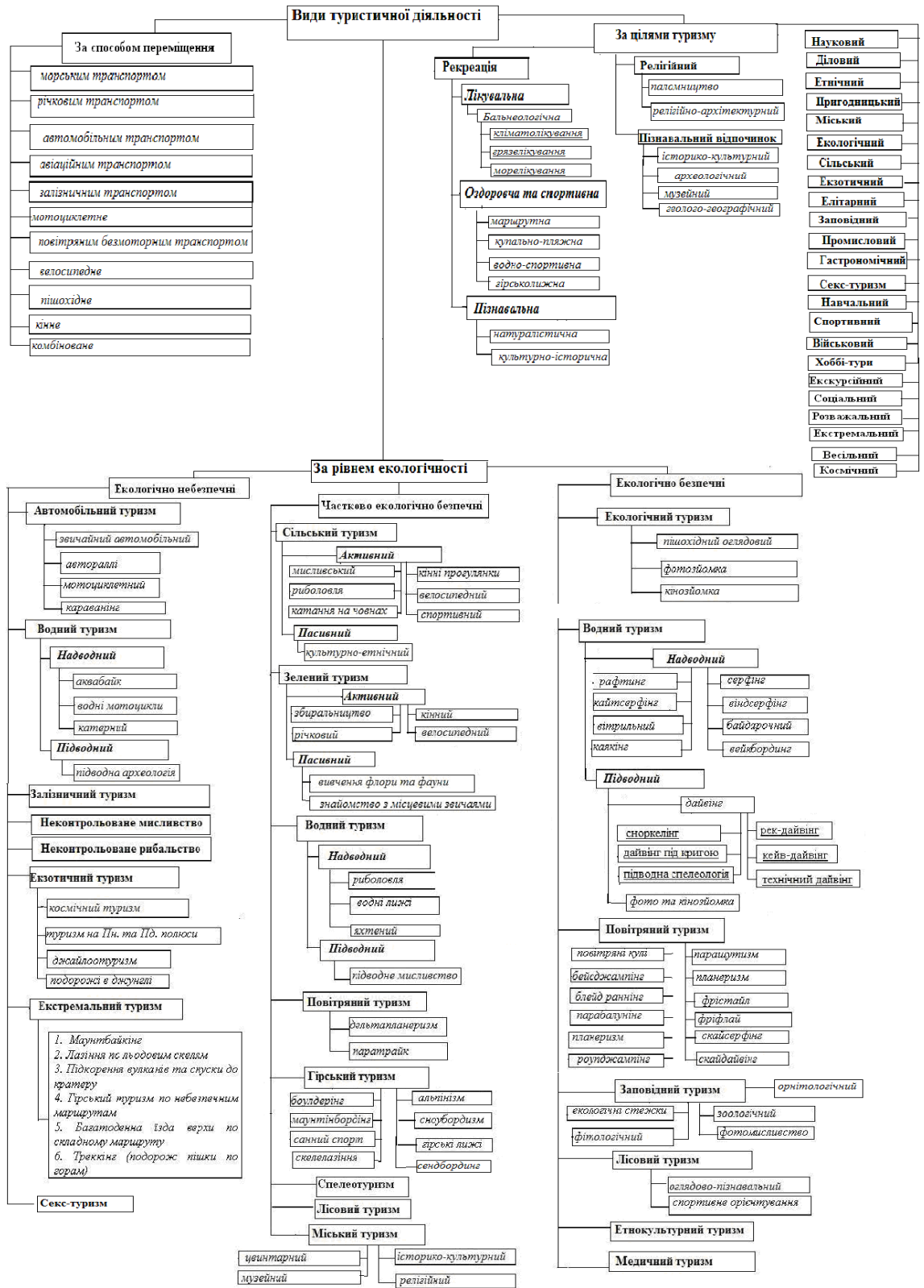

Рис. 3. 2. Схема сучасних видів туристичної діяльності [17].

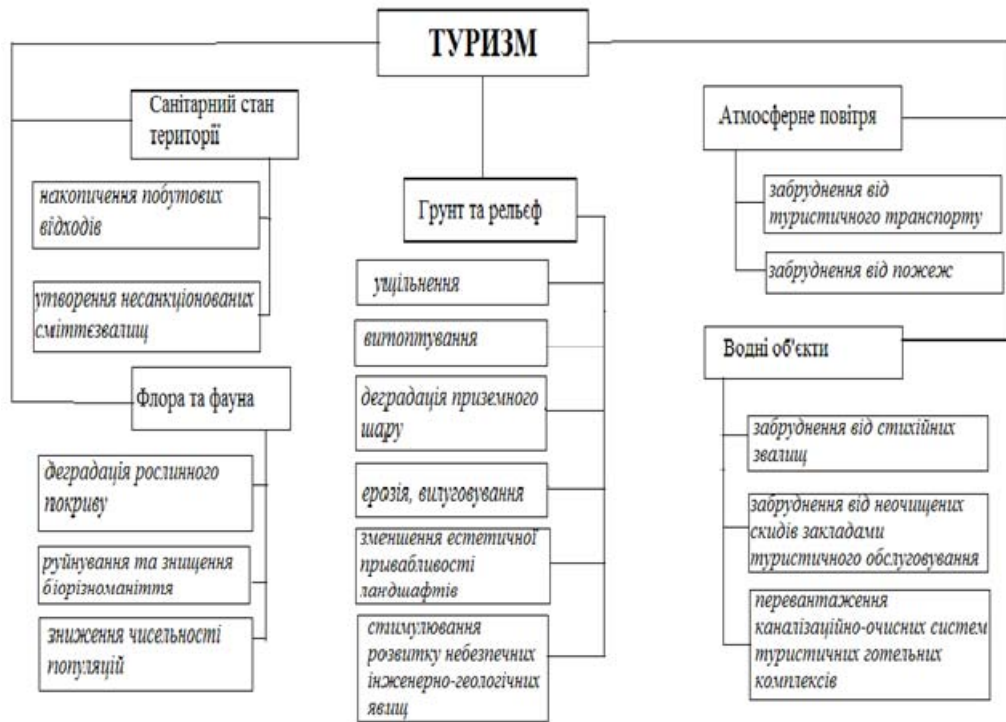

Рис. 3.3. Схема впливів туризму на основні компоненти довкілля [11]

Поєднуючи інформацію про впливи різних видів туризму на навколишнє середовище, розроблено узагальнюючу схему, яка визначає для кожного з основних видів туризму конкретні шляхи мінімізації та усунення негативних впливів на основні компоненти довкілля (рис. 3.4).

План є основою для планування та прийняття природоохоронних рішень щодо управління та організації як інтегрованого туризму, так і його окремих видів на різних рівнях – від державного до регіонального чи районного.

В контексті екологізації туристичної галузі також розроблена узагальнена схема екологізації сільського туризму, яка стане одним із найперспективніших напрямків на шляху до екологічно збалансованого розвитку туристичної галузі України (рис.3.5).

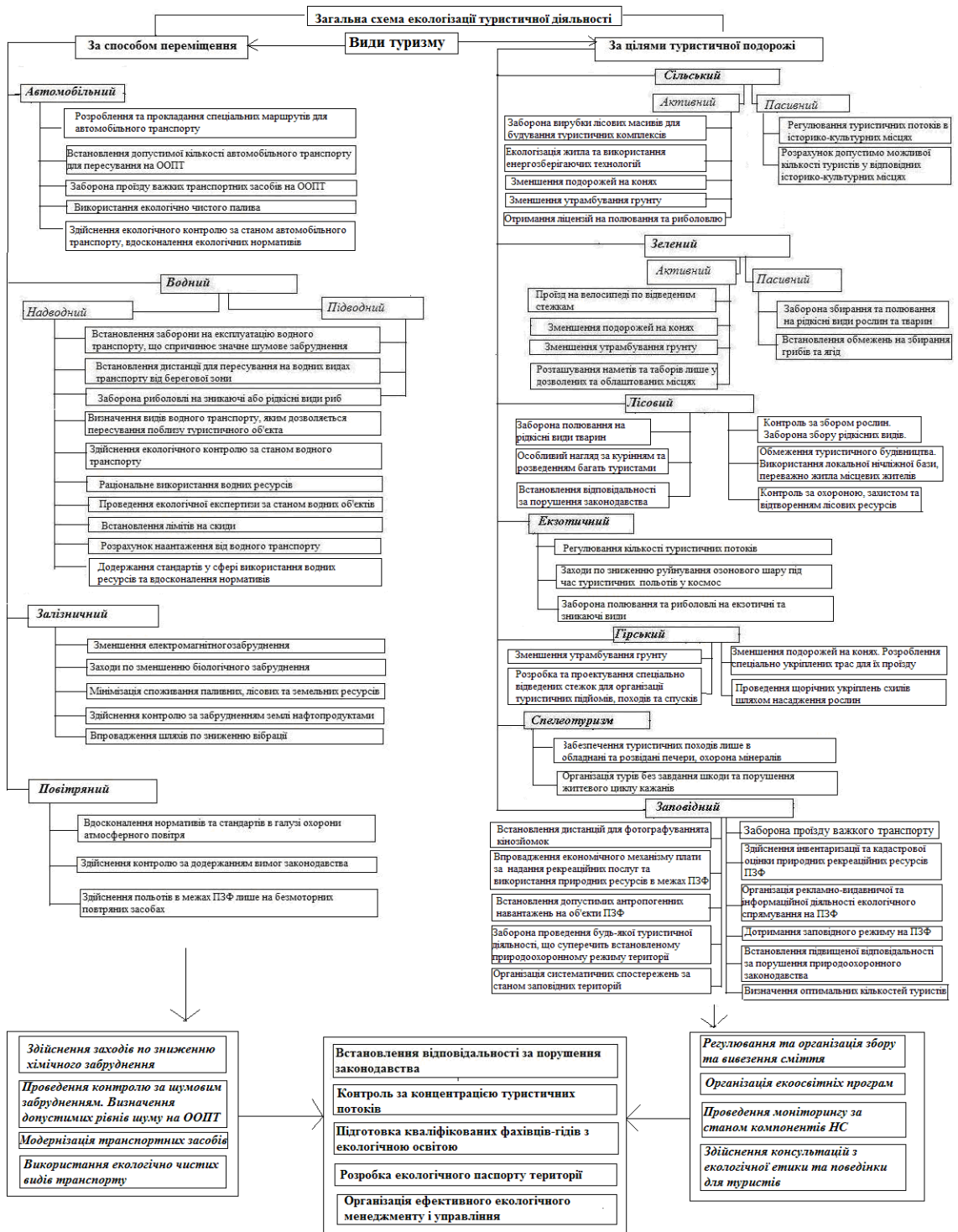

Рис.3.4. Схема екологізації туристичної діяльності [11]

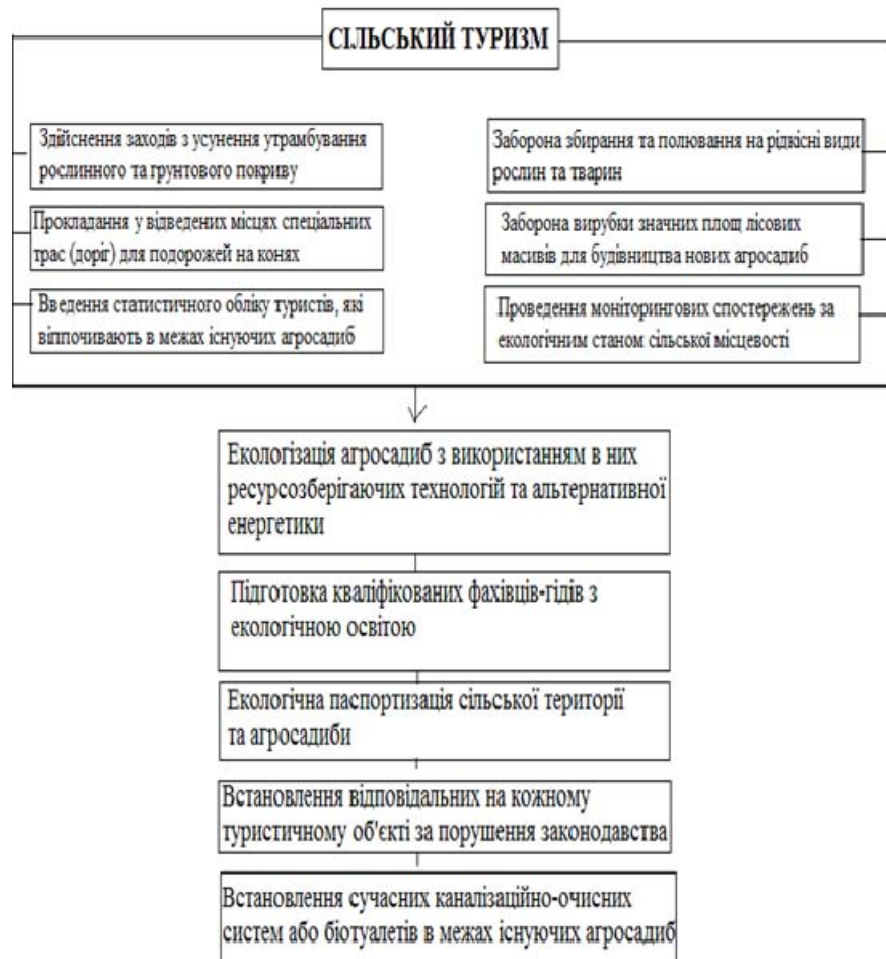

Рис. 3.5 Схема екологізації сільського туризму [11]

В Україні державне регулювання екологічно орієнтованого туризму повинно здійснюватися через закони та підзаконні акти; ліцензування певної діяльності; державні стандарти та стандарти світового ринку; фінансово-податкове, грошово-кредитне та тарифне регулювання; інвестиційна, антимонопольна, соціальна, екологічна політика тощо.

Балансування антропогенного та техногенного навантаження на ПТР України вимагає організації раціонального, екологічно збалансованого управління природою туризму і повинна включати ресурси для:

– вивчення ПРП туристичних регіонів України та визначення в його межах допустимого антропогенного навантаження;

- вдосконалення нормативної бази відповідно до вимог міжнародного права, включаючи запровадження стандарту на туристичні товари та супутні послуги (готелі, ресторани, транспорт, торгівля тощо);
- поширення практики сертифікації туристичних послуг та ліцензування установ, що їх надають;
- оптимізація механічних механізмів для залучення вітчизняних та іноземних інвесторів до розвитку туристичної інфраструктури;
- визначити доцільність подальшого розвитку конкретних туристичних районів, а також обмеження їх розвитку в перспективних регіонах, поліпшити мережу та пропускну здатність санаторіїв відповідно до норм антропогенного тиску на ландшафт та потреби населення;
- розвиток найперспективніших різновидів туристичної діяльності, це будуть курорти та оздоровчий, водний та морський (включаючи яхтинг, дайвінг), мисливство, піші прогулянки, верхова їзда, культурний та інші популярні та нові нетрадиційні види туризму;
- вдосконалення рекламної та інформаційної діяльності, включаючи активізацію участі держави у просуванні національного туристичного продукту на зовнішньому Розгляд основних передумов розвитку сільського туризму та того факту, що цей різновид туризму не робить шкідливого впливу на довкілля, є одним із шляхів, що дозволяє перехід туристичної галузі на платформу екологічно орієнтованого розвитку.

Для використання існуючих витрат на житло будинок та запобігання надмірному використанню лісових та пасовищних регіонів територій сільський туризм повинен набути національного значення в Україні. Для цього потрібно:

- формувати державні цільові стратегії та програми розвитку сільського туризму;
- створити стимули (субсидії - можуть надаватися місцевими або регіональними органами влади ; надавати допомогу для активної ринкової діяльності; початкові інвестиції у вигляді субсидій у слаборозвинених

сільських районах; сприяти податковому режиму (залежно від розміру ферми 3-5 кімнат) та ін.);

– проводити чітку ринкову політику та рекламу для сприяння сільському туризму;

– здійснювати авторизацію та класифікацію властивостей.

Розвиток ЕТ зараз винаходить своє практичне втілення у вигляді спеціально створених екологічних стежок.

Для того щоб екологічні маршрутні дороги ефективно виконували доручені екологічні, освітні та природоохоронні завдання, вони повинні бути обладнані дерев'яними меблями та привабливими продажами, що міститиме інформацію про екологічний стан туристичного регіону, інформацію про етнічне докільля, а й правила практичного природокористування.

Сільський та агротуризм. Ці види туризму можна сміливо віднести до екологічної туристичної діяльності, спрямованої на захист та підтримки навколишнього середовища, раціональне сільське господарство, споживання та застосування природних ресурсів, екологічну освіту тощо.

«На наш погляд, сільський туризм є активним (полювання, риболовля тощо) або пасивним (культурно-етнічним) туристичним видом діяльності, який відбувається / організовується безпосередньо в межах сільської місцевості, пов'язаний із сільськогосподарською діяльністю особисті) господарства, розміщення туристів у сільських (сільськогосподарських) господарствах, знання наявних природних ресурсів, звичаїв, побуту, національної кухні, фольклору, культури та унікальних традицій регіону...» [29].

Сільський туризм дуже пов'язаний із аграрним туризмом, який є дещо вужчим поняттям і є одним з його видів.

Водний туризм. Організація водного туризму повинна відбуватися шляхом використання екологічних видів водного транспорту – немоторизованих човнів, катамаранів, каяків, каное тощо. Використання

таких різновидів водного транспорту зазначено в правилах застосування національними парками та в межах інших природних заповідників.

Міграція. Його розробка повинна супроводжуватись еколого-освітніми програмами (розміщення інформації, екологічно наповнені стенди, створення еколого-пізнавальних маршрутів, тощо).

Їзда на велосипеді. Для проведення зелених велосипедних турів необхідно розробити та облаштувати спеціальні велодоріжки в межах найпривабливіших територій, а також створити та обладнати велосипедні гаражі.

Науковий туризм. Його суть у проведенні семінарів з питань екологічного менеджменту, а також в організації дослідницьких поїздок науковців, практичних занять учнів, тощо [2].

Підвищити рівень екологічної освідобенності

Екологічна освідобенність є обов'язковою складовою зеленого туризму і має бути спрямована на підвищення етапу екологічних знань та обізнаності як місцевих жителів (особливо туристичних працівників та молоді), так і самих туристів.

Під час туристичних подорожей головна роль екологічної освідомленності буде з метою створення екологічної культури та екологічного світогляду туристів та відпочиваючих, формування у них дбайливого ставлення до існуючих природних ресурсів, а також усвідомлення важливості рішення екологічних проблем природні ресурси. Однак впровадження ефективної системи екологічної освіти вимагає значного фінансування та підготовки фахівців.

Отже доцільно на початковому етапі впровадження системи екологічної освіти проводити екологічні семінари, тренінги, лекції та розповіді під час туристичних турів. «Розповсюдження серед туристів буклетів, листівок, брошур та книг, які міститимуть детальну інформацію про основні туристичні визначні пам'ятки території, їх екологічні проблеми та перспективні шляхи їх вирішення. Кожен відвідувач, турист, турист повинен

усвідомити важливість дбайливого, екологічного ставлення до існуючих природних ресурсів...» [4].

Для досягнення цих цілей необхідно створити (особливо в межах природоохоронних закладів) екологічні освітні центри, робота яких буде зосереджена на розробці та впровадженні екологічних освітніх програм, а також виданні та розповсюдженні екологічних продуктів.

Вести статистичний облік туристів та розрахувати максимальну кількість туристичних потоків в межах одного об'єкта чи території.

Стандартизація зборів за кількісними показниками є одним із методів екологічного управління розвитком туризму. За допомогою цього методу можна вирішити проблеми, які можуть виникнути під час відвідування туристичного місця вздовж масивних (неорганізованих) туристичних потоків.

Це зв'язано з тим, що існує прямий і очевидний взаємозв'язок між туристичним застосуванням району та впливом на довкілля регіону: чим більше туристів та відпочиваючих, тим більше й вплив на середовище. Тому введення статистичного обліку туристів та регулювання їх кількості на певній території дозволить регулювати туристичні потоки та контролювати антропогенний тиск, який вони спричиняють.

Моніторинг стану туристичних районів та об'єктів.

«Слід проводити моніторинг туристичних районів та об'єктів для моніторингу стану всіх об'єктів поблизу, щоб оцінити та передбачити їх зміни під впливом туристичної діяльності...» [10].

Основними завданнями контролю туристичних районів та об'єктів є:

- збір та аналіз еколого-економічної інформації про стан території, що представляє туристичний інтерес;
- складання картографічної геоекологічної основи моніторингу – відбір об'єктів та ключових ділянок для моніторингових спостережень;
- систематичний збір первинної екологічної інформації, що характеризує стан об'єктів та основних територій;

– формування інформаційної бази даних, отриманої на основі регулярних спостережень [14].

Програма моніторингу повинна включати моніторинг основних компонентів природного комплексу відвідуваної території, на який впливають надмірні туристичні потоки, а саме:

а) ґрунти (ущільнення ґрунту, розвиток ерозійних процесів, втрата родючості тощо);

б) водні ресурси (забруднення джерел питної води);

в) атмосферне повітря (контроль за забрудненнями мобільних та стаціонарних джерел);

г) рослинність (зменшення видового різноманіття флори, механічні пошкодження дерев та чагарників);

д) фауна (зменшення видового різноманіття фауни та зменшення популяції);

На підставі результатів моніторингу та загальних екологічних оцінок наприкінці кожного туристичного сезону керівництво регіону та управління туристичними об'єктами повинні прийняти відповідні управлінські рішення, які повинні включати:

– регулювання, стабілізація або збільшення допустимого туристичного навантаження, його розподіл за сезонами або місяцями протягом року;

– коригування туристичного сезону;

– планування ресурсів для запобігання або усунення порушень, усунення негативних наслідків туристичної діяльності, поліпшення стану здоров'я території, відновлення природних ресурсів;

– змінити програму туристичної та екскурсійної діяльності (у разі її значного впливу на НПС) [8].

Залучити екологічно чисті інвестиції (як від держави, так і від іноземних інвесторів).

Захід повинен бути організований спеціально відібраними (призначеними) кваліфікованими особами з персоналу місцевих адміністрацій та закладів туризму.

Отримані кошти дозволять ефективніше впроваджувати екологічні заходи з метою розширення асортименту екологічних та туристичних послуг. На цій підставі можна буде зробити розрахунки щодо терміну повернення отриманих інвестицій (коштів) та суми економічної вигоди, яку врешті отримає відповідний туристичний регіон.

Дотримання та впровадження основних стандартів у галузі туризму.

Дотримання стандартів у сфері туристичних послуг повинно підвищувати рівень якості товарів, робіт та послуг згідно з потреб споживачів; забезпечити безпеку об'єктів туризму, враховуючи ризик природних та людських катастроф та інших криз. Отже, для задоволення вищезазначених вимог необхідно дотримуватись стандартів, прийнятих в Україні в галузі туризму.

Використання ресурсозберігаючих технологій у обслуговуванні та розміщенні туристів та відпочиваючих.

Відомо, що створення туристичного продукту вимагає використання значної кількості природних та енергетичних ресурсів. Звідси впливає питання про раціональне споживання останнього, мінімізуючи вплив енергетичного сектору на навколишнє середовище шляхом переходу до енерго- та ресурсозберігаючих технологій, а також до альтернативних джерел енергії (сонячна, вітрова, потенційна енергія тощо) в туризм [28].

Що стосується туризму у сільській місцевості, то насамперед необхідно врахувати та практично використати величезний потенціал альтернативних джерел енергії (зерно, олійні культури тощо), якими володіє сільське господарство. Це дасть змогу економити традиційні енергетичні ресурси та покращити екологічний статус певної сільської місцевості.

Екотуризм - це, по суті, об'єднання природоохоронців / природоохоронці, місцевих громад та відповідальної туристичної галузі для

забезпечення розвитку, орієнтованого на довгострокову стійкість, а не на короткострокові прибутки

Мета - розробити туристичне житло, заходи та атракціони, що приносять користь всім, хто бере участь - місцевій флорі / фауні, місцевому населенню, зацікавленим сторонам туристичної галузі та подорожуючим.

З огляду на цю місію, індустрія екотуризму спільно розробила ряд основних керівних принципів за останні кілька десятиліть. Хоча міжнародне регулювання та акредитація залишаються незрозумілими, ці настанови забезпечують загальний план відповідального розвитку туризму.

Багато з цих принципів узгоджуються з принципами Глобальної ради зі сталого туризму, яка розробила великий перелік критеріїв для стійких напрямків, готелів та туроператорів.

1. Будівництво про екологічну і культурну свідомість. Освіта є ключовим аспектом ініціатив екотуризму для відвідувачів. Велика частина цих зусиль спрямована на підвищення обізнаності, поінформованість людей до екологічних проблем та заохочення їх усвідомлювати свій вплив на місця, які вони відвідують.

Деякі туроператори створюють освітні програми з охорони природи для місцевих шкіл. Багато пропонують тлумачні путівники, натуралістів та запрошених лекторів, щоб допомогти поглибити розуміння мандрівниками свого досвіду.

Заглиблені взаємодії з місцевими культурами також стають все більш поширеними. Ці враження часто підкреслюють взаємодію, а не типові стосунки виконавця та аудиторії з відвідувачами.

2. Проектування та експлуатація еко-турів. Пам'ятаєте давню екологічну приказку: «Фотографуйте лише, залишайте лише сліди»? Сучасна галузь екотуризму прагне зробити ще один крок далі.

Основна увага приділяється стійкості, мінімізація негативного викиду вуглецевого сліду часто залишає на навколишнє середовище. Але в наші дні основна мета - створити позитивний, а не просто нейтральний вплив.

Від використання альтернативних джерел енергії та забезпечення того, щоб усі будівельні матеріали отримувались на місцевому рівні та обмежували розміри екогруп, слід усвідомлено розглянути можливість забезпечення низького впливу на кожному етапі, від розробки до впровадження.

3.Надання фінансової вигоди збереження. Ідея використання доходу, отриманого екотуризмом, для фінансування збереження природи та дикої природи - не нова ідея. Насправді, це датується понад 100 років від часу створення Служби національних парків США.

Документаліст Кен Бернс, який називають "найкращою ідеєю Америки", відтоді застосовується до понад 6000 національних парків майже у 100 різних країнах світу.

При правильному управлінні екотуризмом може допомогти забезпечити альтернативу урбанізації, вирубці лісів, нестійкому сільському господарству та браконьєрству, що приносить дохід. І хоча критики стверджують, що екотуризм часто не виконує своїх обіцянок, останні наукові дослідження продовжують ілюструвати його переваги щодо збереження.

4. Забезпечення фінансових переваг для місцевих людей. Критики також зазначають, що деякі ініціативи екотуризму створюють для місцевого населення більше проблем, ніж вирішують. Погано керовані програми можуть призвести до конфліктів щодо землі та ресурсів, несправедливого розподілу прибутку та культурної експлуатації.

Ось що трапляється, коли явище, відоме як «зелене промивання» - дезінформація, розповсюджена організацією з метою представлення екологічно відповідального іміджу громадськості - піднімає свою потворну голову.

Справжній екотуризм повинен забезпечити місцеві жителі фінансовими вигодами, будь то прямими (екскурсії, вхідні внески та пожертви) або непрямими способами (наприклад, податками на проїзд чи проживання). Як

правило, це найкраще працює, коли менший масштаб, повільніше зростання та більша участь місцевих громад у всіх етапах процесу розвитку туризму.

5. Підтримка прав людини Ініціативи екотуризму завжди повинні прагнути підтримувати права людини, розширення можливостей економіки та демократичні рухи в певному пункті призначення.

Окрім підвищення обізнаності про соціально-політичні та екологічні проблеми, що стоять перед певним пунктом призначення, ініціативи екотуризму повинні підтримувати місцевий бізнес та права корінних жителів контролювати свою землю та активи.

Цей принцип, мабуть, є найбільш проблематичним і спірним. Чи повинні туристичні компанії або мандрівники бойкотувати певний пункт призначення через порушення прав людини чи несправедливе ставлення до корінного населення? У багатьох випадках такі бойкоти не карають можновладців майже настільки суворо, як місцеві жителі, які в значній мірі покладаються на прибуток від туризму, щоб вижити.

3.2 Екологічна паспортизація як невід’ємна складова екологізації туризму

Для того, щоб встановити головні шляхи процвітання будь-якої економічної діяльності (включаючи туризм) сьогодні необхідно проводити, вивчати, оцінювати та мати адекватну документацію щодо можливих впливів на навколишнє середовище.

Вплив туризму залежить від його виду, поведінки туристів та якості послуг. Більшу частину тиску на навколишнє середовище викликає масовий туризм (особливо в прибережних, озерних та гірських регіонах). Щоб зменшити цей тиск, необхідно створити та розробити спільні національні та регіональні плани управління туризмом, екологізуючи останні. .

Основними елементами цих програм повинні бути:

– контроль за використанням земельних, лісових та водних ресурсів;

- встановити суворі правила для нових будівель та боротися з незаконним будівництвом туризму;
- контроль в'їзду приватного транспорту в туристичні райони;
- суворе застосування екологічних норм щодо шуму, питної води, води для купання, рідких відходів та викидів в атмосферу;
- створення амортизуючих зон навколо вразливих районів та професійна підготовка людей, які беруть участь в управлінні цими об'єктами туризму, районами, регіонами.

Впровадження ефективних екологічних ресурсів на рівні єдиного туристичного об'єкту в цілому можливе лише завдяки детальному звіту про всі можливі та доступні джерела його впливу на довкілля.

Екологічний паспорт місцевості та об'єктів природного туризму є офіційним державним документом, в якому фіксуються «екологічні хвороби».

Суть екологічної сертифікації туристичних місцевостей та об'єктів полягає у необхідності зберігання основних джерел антропогенного впливу на довкілля, дотриманні екологічних стандартів та правил у процесі природокористування. Крім того, у визначенні ступеня використання екологічних ресурсів та розвитку на основі сертифікація ефективних екологічних ресурсів. Екологічні паспорти детально аналізують та диференціюють зміни стану довкілля.

Як зазначалося вище, стан екологічної сертифікації туристських об'єктів у нашій країні залишається лише у стані дизайну. Жоден туристичний регіон не має чітко визначеного екологічного паспорта, який міг би показувати туристичні потоки у динаміці.

Реалізація ефективних екологічних ресурсів на рівні єдиного туристичного об'єкта в цілому можлива лише за умови детального звіту про всі можливі та доступні джерела впливу на навколишнє середовище. Такі відомості можуть бути сконцентровані в одному документі – екологічному паспорті [12].

Екологічний паспорт туристичних об'єктів дозволить:

- визначати вплив антропогенної діяльності на туристичну територію;
- розробляти природоохоронні заходи;
- сприяти проведенню екологічних експертиз
- визначати відповідальність за недотримання правил

природокористування.

Важливість та практичне значення екологічної сертифікації:

- можливості чітко та своєчасно оцінювати рівні антропогенного впливу на туристичний регіон;
- оцінка рівня впливу на розміщення туристів;
- здійснення природоохоронних заходів та оцінка їх ефективності;
- гармонійне природокористування, відповідно до законодавства.

Спираючись на інформацію в екологічному паспорті, можна робити своєчасні та точні прогнози, а також визначати шляхи подолання екологічної небезпеки [18].

Висновки до РОЗДІЛУ 3

Вплив туризму залежить від його виду, поведінки туристів та якості туристських послуг. Більшу частину тиску на навколишнє середовище викликає масовий туризм (особливо в прибережних, озерних та гірських регіонах). Щоб зменшити цей тиск, необхідно створити та розробити спільні національні та регіональні плани управління туризмом, екологізуючи останні.

Під час впроваджень екологічних процесів сільського та агротуризму треба проводити політику стимулювання населення до розвитку туризму в сільській місцевості, що дасть змогу вирішити існуючі екологічні, економічні та соціальні проблеми в сільській місцевості, зробити більш сучасну інфраструктуру та покращити озеленення, а також окремі села та ферми.

Практичне застосування енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, а також альтернативна енергетика в туризмі покращить екологічний статус регіону, зменшить вплив на природні об'єкти та мінімізує споживання традиційних (часто не відновлюваних) джерел енергії. Саме завдяки цим технологіям Україна може зменшити свою енергетичну залежність, забезпечити захист довкілля та створити необхідні умови для вступу до Європейського Співтовариства.

Отже важливість та практичне значення екологічної сертифікації:

- можливості чітко та своєчасно оцінювати рівні антропогенного впливу на туристичний регіон;
- оцінка рівня впливу на розміщення туристів (готелі, мотелі, пансіонати, приватні сільські (сільськогосподарські) ферми тощо);
- впровадження екологічних ресурсів та оцінка їх ефективності;
- гармонійне природокористування, відповідно до встановлених правил та рекомендацій.

Згідно з інформаційними даними екологічного паспорту можна робити своєчасні та точні прогнози, а також визначати шляхи усунення та мінімізація негативних екологічних процесів. Терміново вирішити питання щодо введення зобов'язання екологічної сертифікації та прийняття Закону України "Про екологічний паспорт".

Іншим важливим моментом є експертиза екологічного паспорта. Склад експертної групи визначається обласним комітетом із захисту НПС. Зазвичай обстеження проводиться протягом місяця після його подання до служб за графіком. При необхідності зразок перевіряється експертами, відбір проб, аналіз, контрольні заходи показників. У разі негативного закінчення іспиту паспорт повертається на перевірку, після чого цей документ знову оплачується.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи основні напрямки ЕТ у світі та розглядаючи основні положення концепції «сталий розвиток», можна зробити висновок, що ЕТ – це туристична діяльність, спрямована на вивчення властивостей незмінних природних та традиційних культурних культур. пейзажі.

В Україні ЕТ знаходиться на ранній стадії розвитку. Подорожі з ЕТ організуються в основному на аматорському рівні, ділова діяльність у цьому напрямку щойно з'явилася. З'ясовано, що є два шляхи розвитку ЕТ – "американський" та "європейський". Перший – організація спортивних та туристичних поїздок на природі. Другий – організація розваг у сільській місцевості з участю традиційній місцевій культурі [22].

У сучасних умовах розвитку ЕТ важливе значення має відповідне економічне та правове регулювання, яке забезпечило б ефективне функціонування ЕТ.

Відзначимо, що важливо розробити теоретичні положення, методологічні основи та практичні рекомендації щодо економічного та правового регулювання, спрямованих на розвиток ЕТ в Україні та за кордоном.

Економіко-правове регулювання ЕТ повинно включати ефективну систему державних ресурсів, спрямовану на розвиток, вдосконалення та активізацію ЕТ, а також створення правових механізмів їх реалізації в реальній економічній ситуації.

Державна політика України, спрямована на розвиток ЕТ, повинна формуватися на принципах: стабільності, довгострокового, економічного інтересу до розвитку ЕТ суб'єктами туристичного бізнесу, правового захисту інтересів ЕТ тощо. Ефективне економіко-правове регулювання процесу розвитку ЕТ сприятиме зростанню сектору ЕТ на внутрішньому ринку туризму та визначатиме вектор розвитку екологічної ситуації в Україні.

Успішний розвиток екотуризму в Україні обмежується такими факторами, як:

- відсутність соціально-політичних умов та сприятливих економічних умов для інвестицій у розвиток екотуризму;

- нездатність наших парків та біосферних заповідників забезпечити надання платних послуг та їх належну якість;

- відсутність детальної інформації про рекреаційні зони національних природних парків та біосферних заповідників, їх рекламу (особливо у формі буклетів) та рекламу в засобах масової інформації; відсутність туристичного продукту, що відповідає стандартам міжнародного туристичного ринку (недосконалість та нерозвиненість спеціальних маршрутів та програм для різних категорій екотуристів);

- відсутність персоналу у відповідних відділах парків та біосферних заповідників з достатнім досвідом та знаннями з організації екотуризму (особливо у сферах маркетингу, ціноутворення, освітніх програм для різних категорій відвідувачів);

- Більшість внутрішніх національних природних парків все ще обмежені пропагандою природних стандартів через туризм, освітні та краєзнавчі роботи та деякі інші функції екотуризму.

Для ефективного розвитку екотуризму в рекреаційних зонах природно-заповідного фонду України найближчим часом необхідно запровадити регіональний туристичний маркетинг та управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. В. П. Строкаль, А. О. Окисюк Екологічна Паспортизація Рекреаційних Об'єктів // Методологія Проведення Лекційного Заняття для Фахівців-Екологів. 2016. 4 с.
2. Горшкова Л. О. Розвиток сільського «зеленого» туризму як складової частини туристичного комплексу // Економіка та управління підприємствами. 2020. № 1. С. 115-19.
3. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу: навч. посіб. 2-е вид., перероб і доп. К.: "Альтерпрес", 2016. 192 с.
4. Екогеографія Та ЕТ : підручник / В. Г. Петрук та ін. ; Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. 178 с.
5. Екологічний туризм : сайт. URL: <https://buklib.net/books/33577/> (дата звернення 15.04.2021)
6. Екологічний туризм і екологічні походи : сайт. URL: <https://ua-referat.com/> (дата звернення: 06.05.2021)
7. ЕТ в індустріальному місті – це реальність: сайт. URL: <https://zaporizhzhia.city/news/ekoturizm-v-industrialnomu-misti---ce-realnist>
8. Жук І. З. Управління маркетинговою діяльністю суб'єктів туристичного бізнесу в Україні : дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.03. Львів, 2015. 247 с.
9. Кепеняк Н. М. Конструктивно- географічне обґрунтування рекреаційного використання території нпп “Сколівські Бескиди” : дис. ... канд. географічних наук: спец. 11. 00. 11 «Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів» / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015, 190 с.
10. Корж Н.В., Басюк Д.І. Управління туристичними дестинаціями : підручник. Вінниця : ПП ТД Едельвейс, 2017. 322 с.

11. Любонько Т. В. Формування організаційно-економічного механізму управління розвитком екологічного туризму // Ефективна економіка № 9, 2014.
12. Мартієнко А. І. Інституалізація державного управління туристично-рекреаційною діяльністю з урахуванням відносин власності на природні ресурси. 2017. № 63. С. 174-182.
13. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України», присвяченої 90-річчю дитячо-юнацького туризму в Україні // Збірник наукових праць. Київ Кропивницький. ЛА НАУ, 2020. 383 с.
14. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/content/ekologichniy-monitoring-dovkillya.html>
15. Модернізація туризмознавства : теорія і практика партнерства: монографія. Полтава. 2015. 372 с.
16. Мураховська О. О. Деякі особливості охорони земель природно-заповідного фонду України. 2015. № 4. С. 383–388.
17. Ніколаєв К. Д. Екологізація та розвиток сільського зеленого туризму в Україні: монограф. Київ: вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. 295с.
18. Ніколаєв К. Д., Бабікова К. О., Ісаєнко В. М. : Паспортизація туристичних об'єктів у межах сільських населених пунктів. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. 3 с.
19. Покладок В. О. Архітектурно-планувальна трансформація рекреаційних систем приміських зон великих міст : дис. ... канд. наук : спец. архітектури : 18.00.01 « Теорія архітектури» / Мін-ство ос. і науки України нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2021, 239 с.
20. Принципи і функції екологічного туризму: сайт. URL: <http://referatfolder.org.ua/content.php?c=fitness&id=764&s=1>

21. Принципи, функції та завдання екологічного туризму : сайт. URL:http://karpatami.org.ua/dmytruk_pryncypy_ekologichnogo_turyzmu.html (дата звернення: 15.04.2020)
22. Проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні : сайт. URL: <http://skole.com.ua/uk/papers/13-turizm/33-ekoturizmukr.html> (дата звернення 29.04. 2021)
23. Розвиток екологічного туризму в Полтавській області: сайт. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12355/2/Sumec_bakalav_2014.pdf (дата звернення: 03.04.2021)
24. Розвиток туристичного бізнесу регіону : сайт. URL: https://tourlib.net/books_ukr/shkola6-2.htm (дата звернення: 03.04.2021)
25. Сорокіна Г. О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016. 206 с.
26. Сталий розвиток Громад : сайт. URL: <https://ekosphaera.org/ekoturizm/>
27. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь) : навч. посіб. / Ісаєнко В. М. та ін. ; Київ : вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015, 301 с.
28. Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці – м. Сучава, 23-24 квітня 2017 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2017. 448 с.
29. Філюк С. М. Сутність поняття, умови та перспективи агротуристичної діяльності // Young Scientist. 2017. № 5.1. С. 141-145.
30. Ціхановська В. М., Ковальчук С. Я. Тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг в умовах посилення глобалізаційних процесів // Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. С.86-89.

ПЕРЕЛІК СТАЛИХ ВИСЛОВІВ

Всесвітня туристична організація (ВТО),
Використання природи
Діяльність людини
Державної служби статистики України
Економічний та соціальний розвиток
Екологічний паспорт
Екологічний туризм
Економічний розвиток
Етнокультурне середовище
Екосистема
Інвестори
Культурно-історичні пам'ятки.
Культурно-етнографічні характеристики
Моніторинг
Місцеві громади
Негативний вплив
Природні ресурси
Природне середовище
Навколишнє середовище
Причинно-наслідкові зв'язки
Робочі місця
Ринковий механізму
Соціальний розвиток
Туристична діяльність
Туристичні послуги
Флора та фауна